

بسمه تعالی

پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر روابط زوجین

زهرا حبیبی نسب^۱

چکیده

شبکه های اجتماعی یک فناوری تعاملی هستند، که به افراد مختلف اجازه می دهند، حرف ها، فکر ها، ایده ها و اطلاعات خود را از طریق زیرساخت های ارتباطی و مجازی مثل اینترنت به اشتراک بگذارند. بنابراین به کاربران بر بستر اینترنت امکان ارتباط می دهند. این ارتباط می تواند شامل ارسال متن، فایل، ویدیو و عکس باشد. افراد از طریق کامپیوتر شخصی، تبلت و موبایل می توانند به شبکه های اجتماعی دسترسی داشته باشند. اجتماعات اینترنتی فضاییست که کاربران اینترنت، اطلاعات خود را کسب می نمایند و دائماً از آن بازدید می کنند. در مجموع به هر اجتماعی که برای هدف خاصی تشکیل شود، یک شبکه اجتماعی می گویند. انسان به خاطر اینکه موجودی اجتماعی هست، ناگزیر به استفاده از شبکه های اجتماعی است. استفاده بیش از حد از این فن آوری ها و شبکه های اجتماعی، پیامدهای منفی در جامعه و خانواده به بار می آورد. از جمله این پیامدها، پیامد اعتیاد به این شبکه ها است که بر روابط زوجین اثرات منفی و مخرب می گذارد. این پژوهش با روش توصیفی و از منابع کتابخانه ای و دیجیتال انجام شده است. این مقاله از سه بخش تشکیل شده است، بخش اول مربوط به تعاملات زوجین و بخش دوم مربوط به روابط زناشویی زوجین و بخش سوم مربوط به اثرات سوء اینترنت بر فرزندان است. از جمله نتایجی که پس از بررسی پیامدهای اخلاقی، اجتماعی بر روابط زوجین به دست آمده عبارت است از: کاهش تعاملات رو در رو، ایجاد حسادت و بی اعتمادی، کاهش صمیمیت و نزدیکی عاطفی، تاثیر بر تربیت فرزندان است.

کلید واژه ها: اعتیاد، شبکه های اجتماعی، روابط زوجین، پیامدهای اخلاقی.

^۱ ۱- طلبه سطح ۲، موسسه ی آموزش عالی الزهرا دزفول - zahrahbibi 2003267@gmail.com

مقدمه

روابط عاطفی بین زن و شوهر بر پایه ارتباطات صمیمانه احترام متقابل و توجه به نیازهای همدیگر بنا شده است. رابطه عاطفی بین زن و مرد موضوعی گسترده و پیچیده است که در آن عواطف تعاملات و تجربیات فردی دو نفر نقش مهمی ایفا می‌کند. به عنوان یکی از ارتباطات بنیادین انسانی، شکل دهنده جوانب مختلف زندگی فردی و اجتماعی هستند. این روابط بر پایه احساسات ارتباطی، احترام متقابل عاطفی، توجه به نیازها و محدودیت‌های همدیگر و توانایی ارتباط موثر و است. رابطه عاطفی بین زن و مرد در رابطه زناشویی یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین ارتباطات انسانی است. به عنوان پایه و اساس خانواده و زندگی اجتماعی تلقی می‌شود. این نوع رابطه بر پایه احترام، تعامل و توافقات مشترک بنا می‌شود و تاثیرگذاری عمیق بر زندگی دو نفر و افراد اطراف آنها دارد. ارتباط صحیح با همسر باعث تقویت رابطه عاطفی زناشویی و جنسی بین زوجین می‌شود. اما متأسفانه مشکلی که امروزه با پیشرفت تکنولوژی با آن مواجه هستیم این است که زن و یا شوهر بیش از اندازه خود را غرق در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی کرده‌اند تا آنجا که از زندگی مشترک خود غافل شده‌اند و وظایف خود را در قبال همسر خود فراموش نموده و از آن تغافل کرده‌اند و به سمت وابستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی پیش رفته‌اند. پژوهشگران زیادی پیرامون پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی قلم فرسایی کرده‌اند از جمله:

۱- فاطمه مصدقی نیک در مقاله‌ای به بررسی نابهنجار اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر سلامت روانی پرداخته‌اند، ایشان می‌نویسند که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تاثیرات منفی گسترده‌ای بر سلامت روانی دانش آموزان دارد. این تاثیرات در چهار مقوله اصلی شامل آسیب‌های شخصی، آسیب‌های ارتباطی، آسیب‌های آموزشی و آسیب‌های رفتاری شناسایی شد.

۲- علی زینالی در مقاله‌ای به بررسی نقش عملکرد خانواده با میانجی‌گری نیازهای اساسی روانشناختی پرداخته‌اند. ایشان می‌نویسند شبکه‌های اجتماعی نقش بسیار مهمی در روابط افراد با یکدیگر ایفا می‌کنند. یکی از مؤلفه‌های بین فردی مؤثر بر بروز اعتیاد شبکه‌های اجتماعی خانواده و عملکرد جاری در آن است. در کارهای پژوهشی قبلی به آثار روانی و خانوادگی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اشاره شده بود، که پژوهشگر در این مقاله قصد دارد، به صورت دقیق‌تر به پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بپردازد. بنابراین سوال اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر روابط زوجین چیست؟

مفهوم شناسی

اخلاق در لغت در دانشنامه اسلامی، جمع خلق و به معنای سرشت، خوی، طبیعت و امثال آن است، که به معنای صورت درونی و باطنی و ناپیدای آدمی به کار می‌رود. و در اصطلاح به صفات درونی انسان گفته می‌شود که در او به صورت عادت درآمده است. به گونه‌ای که عمل مربوط به آن صفت در جایی که موقعیت آن پیش می‌آید بدون درنگ از شخص سر بزند. (المعجم الوسیط، صفحه ۲۵۲ جلد ۲)

اعتیاد در لغت در فرهنگ فارسی معین به معنای عادت کردن خو گرفتن آمده است. و اصطلاح آن در فرهنگ لغت دهخدا به معنای پیایی خواستن چیزی آمده است. (لسان اللسان، صفحه ۲۳۸، جلد ۲)

شبکه در لغت‌نامه دهخدا به معنای کانال، تور و گروه آمده است. و اجتماعی در لغت به معنای جمعی، همگانی و معاشرتی است. اصطلاح شبکه‌های اجتماعی در ویکی پدیا به معنای ساختاری اجتماعی است که از گروه‌هایی عموماً فردی و یا سازمانی تشکیل شده است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی مانند ایده‌ها و تبادلات مالی دوستان و خویشاوندان و لینک‌های وب به هم وصل هستند. (دستور اللغة، صفحه ۴۴۳، جلد ۲)

رابطه در لغت‌نامه دهخدا به معنای ارتباط، انس، وابستگی و پیوند است. و در اصطلاح به معنای این است که هر چیزی که، بستگی به چیز دیگر داشته باشد. (اقراب الموارد، صفحه ۳۴۱، جلد ۲)

پیامدهای منفی شبکه های اجتماعی

اعتیاد به شبکه های اجتماعی، یکی از چالش های جدی بر روابط زوجین امروزی است. این اعتیاد میتواند پیامدهای اخلاقی متعددی را به دنبال داشته باشد. که در نهایت به تضعیف بنیان خانواده منجر میشود. در ادامه به برخی از مهمترین این پیامدها میپردازیم.

۱- کاهش تمایلات رودررو

یکی از پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر روابط زوجین کاهش تمایلات رو در رو است. پیش از ورود شبکه های اجتماعی به زندگی ما گردهمایی های خانوادگی اغلب لذت بخش و به یادماندنی بود. این ابزارهای مدرن موانع فیزیکی ارتباطات خانوادگی را از میان برداشته اند، و فرهنگ خانواده و لذت گردهمایی های خانوادگی را هم از بین برده اند. به دلیل امکان برقراری فوری تماس تصویری افراد خانواده به ندرت حضوری با هم ملاقات می کنند، آنها به اندازه ای که در شبکه های اجتماعی از نظر ذهنی فعالیت دارند، در جمع های خانوادگی حضور ندارند و کمتر با خانواده خود صحبت می کنند، و ذهنشان جای دیگری است و همین مسئله باعث افزایش اختلاف میان خانواده می شود، حضور بیش از حد در این شبکه ها باعث می شود اعضای خانواده به جای ارتباط رودررو، دیجیتالی و مجازی ارتباط داشته باشند. مجازی بودن ارتباطات در بسیاری از مواقع باعث افزایش سوء تفاهم ها و دلخوری ها می شود. (آمنه صرامی ۱۴۰۰/۱۰/۲۲) فضای مجازی به دلیل آنکه ارتباط رو در رو را با اختلال مواجه می کند، باعث تضعیف حمایت اجتماعی می شود. در این حالت کاربران به دلیل جذابیت دنیای مجازی، از دنیای واقعی دور شده و ارتباط خود را با آن قطع می کنند این امر انزوای اجتماعی کاربران را به دنبال دارد. (علی نوری ۱۳۹۸/۱۱/۲۷) تمام این تاثیرات منفی باعث می شود زن و شوهر بدون اینکه متوجه باشند، از یکدیگر دور شوند و فاصله بگیرند. این همان طلاق عاطفی است امروزه گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات به گونه ای است که در هر کجای زندگی انسان، جلوه های حضور فناوری اطلاعات و ارتباطات به چشم می خورد. اینترنت و سرویس های ارائه شده در قالب آن در عین حال که ابزار مفیدی برای کسب و تبادل اطلاعات است، می تواند مخرب نیز باشد. این شبکه ها، ابزار جنگ نرم دشمن هستند که هدف آنها نابودی خانواده هاست، با این حال در عصر کنونی نظام خانواده دچار مشکلات و چالش هایی شده است، که کم کم آن را به سستی و تزلزل می کشاند، یکی از معایب ارتباطات اینترنتی آن

است که ارتباط در فضای مجازی اساساً بر متن استوار است ، بنابراین از نشانه‌های بصری و شنیداری در تعامل‌های رودررو بی بهره است . گاه دیده می‌شود که افراد چنان در اتاق‌های گفتگو غرق می‌شوند که حتی زمان صرف غذا را فراموش می‌کنند . استفاده نادرست از این امکانات باعث از بین رفتن بسیاری از حریم‌ها در خانواده‌ها شده به گونه‌ای که به رغم حضور فیزیکی و در زیر یک سقف بودن در داخل خانواده ، گاه فاصله عاطفی و معنوی زیادی را از یکدیگر تجربه می‌کنند ، و کمترین مراودت و گفتگو را با هم دارند . استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی در محیط خانواده با کاهش سطح ارتباطات عاطفی ، میزان گفتگو در خانواده را حتی از ۱۵ دقیقه در روز هم کمتر کرده است . (محمد رضا عضدی ۱۴۰۲/۵/۴)

۱-۱- جایگزین ارتباطات مجازی به جای ارتباطات واقعی

یکی دیگر از الگوهای ناکارآمد برآمده از فضای مجازی مشکلات ارتباطی بین زوجین است . بر مبنای تحلیل مصاحبه‌های انجام شده با زوجین ، مشکلات ارتباطی شامل مسائل و مقوله‌های عمده است که عبارتند از تخریب ارتباطات کلامی ، تخریب ارتباطات دیداری و درک و تفاهم پایین . آسیب‌های مرتبط با تخریب ارتباطات کلامی بین زوجین به طور کلی عبارتند از کاهش گفتگو ، درد و دل نکردن ، شنونده خوبی نبودن ، و از آسیب‌های مرتبط با تخریب ارتباطات دیداری بین زوجین کاهش تعاملات چهره به چهره ، کاهش ارتباطات رودررو ، در خود فرو رفتگی اعضای خانواده است . (آکنج ، مترپروران ، نوایی نژاد ۱۳۹۹/۸/۲) ، زن و شوهری که ۸ ساعت در روز بیرون از خانه مشغول به کار هستند، هنگام بازگشت به خانه به جای گذراندن وقت با خانواده خود ، مشغول گشت و گذار در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی می‌شوند ، این مسئله فارغ از آسیب‌های اخلاقی و انحرافات جنسی می‌تواند ، منجر به ایجاد بی تفاوتی بین زن و شوهر شود . از آنچه که گفته شد واضح است که زن و شوهر ممکن است به سبب تاثیرات منفی ارتباطات فضای مجازی بدون اینکه متوجه شوند ، از یکدیگر فاصله بگیرند . حضور افراطی هر یک از زوجین در فضای مجازی به خصوص در حضور دیگری با کاستن از فرصت توجه به نیازهای عاطفی و روانی زوجین همراه است . و به افزایش نارضایتی و تنش‌ها در خانواده دامن می‌زند . (اعظم صادقی ۱۴۰۳/۱/۵) ، با ورود وسایل و تکنولوژی‌های جدید به خانه‌ها ، همسران ساعت‌های متمادی در کنار یکدیگر می‌نشینند ، بدون آنکه حرفی برای گفتن داشته باشند ، دیگر کمتر خانواده‌هایی را می‌توان یافت که اعضای آن دور هم می‌نشینند و درباره موضوعات مختلف خانوادگی با هم گفتگو می‌کنند و نظرات همدیگر را جویا می‌شوند . از عوارض و جنبه‌های زیانبار استفاده مدیریت نشده از فضای مجازی آن است ، که تنوع طلبی عاطفی و جنسی در جامعه

در همسران، کاهش کیفیت زمان مشترک، توجه کمتر به نیازهای عاطفی همسر، کاهش کیفیت رابطه جنسی، نظارت بر فعالیت های آنلاین همسر. و دوماً پیامدهای مربوط به خود شخص معتاد به شبکه های اجتماعی که شامل پیامد مقایسه خود با دیگران، و جایگزین ارتباطات مجازی به جای ارتباطات واقعی، بد اخلاقی و اضطراب، داشتن افکار وسواسی در مورد استفاده از شبکه های مجازی اشاره شد. مقالات مربوط به پیامدهای اعتیاد به شبکه های اجتماعی اشاره ای به روابط همسران نداشتند، در این مقاله به پیامدهای اخلاقی اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر روابط همسران پرداخته شده است، در ادامه یک سری راهکارها برای مدیریت این پیامدها بیان شد از جمله راهکارها این است که تایمر بر روی گوشی همراه خود نصب کنیم، ارتباطات اجتماعی خود را افزایش دهیم، در یک کلاس ورزشی ثبت نام کنیم فیلدهایی که باعث ناراحتی ما می شوند را آنفالو کنیم. به سلامت روان خود فکر کنیم، گوشی خود را از وعده های غذایی دور نگه داریم، اگر به سفر می رویم سعی کنیم به جای استوری گذاشتن از همه چیز روی گذراندن زمان با کیفیت با خانواده خود تمرکز کنیم. واقع بینی را افزایش دهیم، روابط قوی در دنیای واقعی داشته باشیم. در این مقاله به پیامدهای منفی اعتیاد به شبکه های اجتماعی در روابط همسران اشاره شده است که سایر پژوهشگران می توانند در مورد مسائل حقوقی و فقهی اعتیاد به شبکه های اجتماعی تحقیق و جستجو کنند.

منابع

- ۱- صرامی، آمنه، تاثیر شبکه های اجتماعی بر خانواده از بعد مثبت و منفی، ۱۴۰۰/۱۰/۲۲
- ۲- نوری، علی، تاثیر استفاده از فضای مجازی بر اختلافات خانوادگی، ۱۳۹۸/۱۱/۲۷
- ۳- عضدی، محمد رضا، نقش فضای مجازی بر خانواده، ۱۴۰۲/۵/۴
- ۴- آکنج، نجمه، متر پروران، نازنین، نوایی نژاد، شکوه، شناسایی پیامدهای محیط مجازی بر سبک زندگی، ۱۳۹۹/۸/،
- ۵- صادقی، اعظم، فضای مجازی چگونه روابط زوج ها را تحت تاثیر قرار می دهد، ۱/۵/۱۴۰۳
- ۶- زندی، ضحی، تاثیر نادرست استفاده از تکنولوژی بر ارتباطات زناشویی، ۱۴۰۳/۱/۲۲
- ۷- هدایتی، فریفته، تاثیر شبکه های اجتماعی و فضای مجازی بر روابط اعضای خانواده، ۱۴۰۱/۱۱/۲

۸- معتمدی ، حسن ، بیاضی ، محمد حسین ، تاثیر اعتیاد به شبکه های اجتماعی در تعهد زناشویی و روابط فرا زناشویی دانشجویان ، ۱۴۰۲/۴/۸

۹- یار احمدی ، سعید ، زراعی ، فاطمه ، جعفری ، فاطمه ، پیامدهای حضور در شبکه های اجتماعی آنلاین بر زندگی زوجین ، ۱۳۹۷/۷/۷

۱۰- تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر روابط زوجین ، نقش حسادت و نظارت زناشویی ، ۱۳۹۷/۸/۱۹

۱۱- کیانی ، مسعود ، مللی ، آزاده ، اعتبار روایی و ساختار عاملی مقیاس حسادت زناشویی در استفاده از شبکه های اجتماعی در کارکنان متأهل دانشگاه کاشان ، ۱۳۹۷/۲

۱۲- در تاج ، فریبا ، رجبیان ، مریم ، فتح الهی ، فیروزه ، رابطه میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در همسران ، ۱۳۹۷/۲/۵

۱۳- با خیانت مجازی همسر چه کنم ؟ بررسی آسیب ها و علل خیانت مجازی ، ۱۴۰۲/۱۲/۷

۱۴- الهی ، محمد ، پایان ، سهیلا ، رضایی راد ، مجتبی ، بررسی رابطه اعتماد و نظارت بر همسر در شبکه های مجازی با رضایت زناشویی پرستاران ، ۱۴۰۱/۸/۵

۱۵- اسکندری ، حسین ، درودی ، حمید ، بررسی ارتباط و میزان استفاده و اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر گرایش به طلاق و تعارضات زناشویی ، ۱۳۹۵/۵/۵

۱۶- سلطانی پور ، سپیده ، رسانه و رضایت زناشویی همسران ، ۱۴۰۳/۵/۲

۱۷- شاه سیاه ، مرضیه ، کرمی ، مریم ، بررسی نقش استفاده از ماهواره و شبکه های اجتماعی در صمیمیت و رضایت زناشویی زنان متأهل شهر قم ، ۱۳۹۶/۱۰/۲

۱۸- محمدی ، سیف ، محمدی ، معصومه ، نریمانی ، سیف ، آسیب های اعتیاد به اینترنت در خانواده و انواع آن ، ۱۴۰۱/۲/۸

۱۹- سارو خانی ، باقر ، فریرز ، زهرا ، حضرتی صومعه ، زهرا ، بررسی جامعه شناختی رابطه اعتیاد به شبکه های اجتماعی مجازی و طلاق عاطفی در خانواده های تهرانی ، ۱۳۹۸/۱۱/۵

۲۰- آزاد نیا ، فرشته ، بررسی رابطه تعارض زناشویی و اعتیاد به اینترنت ، ۱۴۰۳/۹/۲

- ۲۱- دهقانپور، صبا، تاثیر شبکه های اجتماعی بر روابط زناشویی، ۱۴۰۰
- ۲۲- مختاریان، محمد امین، آیا مشکلات جنسی با استفاده از رسانه های اجتماعی افزایش می یابد، ، ۱۴۰۲/۱۱/۵
- ۲۳- فلاح، سهیلا، بررسی رابطه کیفیت زندگی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر، ۱۳۹۸/۷/۱۶
- ۲۴- عطایی، پری، تحلیل جامعه شناختی تاثیر فضای مجازی بر ارتباطات افراد در خانواده ها مورد مطالعه شهر اصفهان، ۱۳۹۴/۱۱/۲۸
- ۲۵- حسین پور، جعفر، عرب مومنی، علی، تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت نهاد خانواده، ۲ ۱۳۹۶/۵/
- ۲۶- زارع، معصومه، تاثیرات پنجگانه شبکه های اجتماعی بر روابط زناشویی چیست؟ ۱۴/۹/۱۳
- ۲۷- سیفان، میترا، اعتیاد به اینترنت و فضای مجازی، درمان و پیشگیری اعتیاد به فضای مجازی، ۱۳۸۷/۶/۵
- ۲۸- حاج محمدی، فرشته، حاج محمدی، سمیرا، تاثیرات اخلاقی استفاده از فضای مجازی بر پیوند زناشویی و روابط فرزندان در خانواده، ۱۳۹۶/۱۰/۲۸
- ۲۹- کیانی، مسعود، مللی، آزاده، فصلنامه علمی ترویجی در حوزه اخلاق، بهار ۱۳۹۷ صفحه ۱۱۸
- ۳۰- فرامرزی، سالار، اجل لوبیان، نفیسه، فصلنامه خانواده درمانی کاربردی، ۱۴۰۱/۹/۲۱
- ۳۱- سادات حسینی، بهناز، فصلنامه پژوهش های نوین روانشناختی، سال پانزدهم، تابستان ۱۳۹۹
- ۳۲- حاج محمدی، فرشته، حاج محمدی، سمیرا، فصلنامه علمی ترویجی در حوزه اخلاق، سال هفتم، شماره ۲۸ زمستان ۱۳۹۶
- ۳۳- فصلنامه روانشناسی تربیتی، سال سیزدهم، شماره ۴۷، بهار ۹۷ صفحه ۱۱۹ تا ۱۴۰
- ۳۴- فصلنامه علمی تخصصی روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی، تابستان ۱۴۰۲، صفحه ۲۱۸

[https:// hamkadeh.com](https://hamkadeh.com) –۲

[https:// isna.ir](https://isna.ir) –۳

[https:// newmiind.com](https://newmiind.com) –۴

[https:// jamaran.news](https://jamaran.news) –۵

[https://beyote te.com](https://beyote.te.com) –۶

[https:// womtherapy.ir](https://womtherapy.ir) –۷

[https:// raze4fasl.com](https://raze4fasl.com) –۸

[https:// hamrah.msy.gov.ir](https://hamrah.msy.gov.ir) –۹

[https:// psychology.avije.orj](https://psychology.avije.orj) –۱۰

[https:// hamrah.com](https://hamrah.com) –۱۱

[https:// mashrèghne.ir](https://mashrèghne.ir) –۱۲

[https:// modernintimacy](https://modernintimacy) –۱۳

[https:// homeservize.com](https://homeservize.com) –۱۴

[https:// ahvazkamp.com](https://ahvazkamp.com) –۱۵

[https:// potansial.com](https://potansial.com) –۱۶

[https:// ravandarman.com](https://ravandarman.com) –۱۷

[https:// pasargadmarketing.com](https://pasargadmarketing.com) –۱۸

[https:// ipna.ir](https://ipna.ir) –۱۹

[https:// ima.ir](https://ima.ir) –۲۰

